

SECTIO V.

Utrum ad integratatem confessionis necessarium sit numerum peccatorum distincte explicare.

1. *Proponitur opinio quorundam Canonistarum.* — Quæstio hæc intelligitur de numero peccatorum intra eamdem speciem, in qua nonnulli Canonistæ opinati sunt satis esse confuse dicere, sæpius peccavi furando, etc. Quam opinionem non censet improbabilem Angelus, verb. *Confessio*, I, n. 20, propter auctoritatem Archidiaconi. Et Sylvester, eodem verbo, num. 11, dicit esse rem incertam. Fundamentum est, quia explicare distinctionem numericam est moraliter difficillimum, et nullum habemus de hac re expressum præceptum; nec ex institutione sufficienter colligitur, quia cum distinctio numerica accidentaria sit, non potest multum variare judicium, aut medicinam, præsertim si aliquibus verbis generalibus confuse dicatur. Potestque in hunc modum explicari ex Cajetano, loco infra citando, quia hoc judicium confessionis non est sicut judicium vitæ futuræ, in quo exacta cognitione operum necessaria est, quia ordinatur ad reddendum condignum præmium, vel supplicium juxta perfectissimam justitiae rationem; hoc vero judicium est medicinalis et salutare, juxta illud Joann.

3 : *Non venit Filius hominis, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum*, et ideo non requirit exactam cognitionem singularium peccatorum; non ergo oportet distincte explicare numerum, quia ad supradictum finem satis est explicare species distincte, numerum autem dicto confuso modo.

2. *Vera sententia.* — Nihilominus dicendum est, per se loquendo, necessarium esse peccatorum numerum distincte ac definite in confessione explicare. Ita sentiunt antiqui Theologi, quamvis magis id supponant quam declarant. Clarius vero id attigit D. Thom., Opusc. 42, q. 6, in fine. Existimoque jam esse rem certam; colligitur enim ex Concilio Lateranensi et Florentino jam citatis, quæ hoc sensu dicunt, *omnia peccata esse confitenda*; nam illa distributio non tantum de speciebus, sed maxime de individuis fit. Et Concilium Tridentinum addit, particulam illam, *sigillatim*, ut declarat confessionem futuram esse de singulis, atque adeo de omnibus peccatis in individuo. Quod confirmat totius Ecclesiæ usus, omniumque fidelium consensus, quem fuisse antiquissimum con-

stat ex Patribus supra citatis, apud quos idem est, nude et aperte confiteri omnia, quod explicare totum numerum peccatorum. Præcipue tamen id sumitur ex Augustino, de Vera et falsa poenit. , c. 14. Ratio vero est eadem sæpe tacta, quia interdum magis variat judicium multitudo peccatorum in eadem specie, quam diversitas specifica.

Unde sumatur distinctio numerica peccatorum quæ sunt confitenda.

3. *Divisio eorum quæ in hac sectione tractantur.* — Duo tamen supersunt nobis explicanda. Primum est, que sit, vel unde sit sumenda illa distinctio numerica peccatorum, quorum multitudo in confessione explicanda est. Secundum est, quomodo teneatur poenitens hunc numerum declarare. Primum punctum propriè spectat ad materiam de peccatis; tamen, quia controversum est, an sit eadem distinctio numerica peccatorum secundum se, et in ordine ad confessionem, ideo non potest in præsenti prætermitti, quantum ad hoc explicandum necessarium sit; et ita tractatur a Doctoribus, ut videre licet præsertim in Cajetano, tom. I Opus., tract. ult., resp. 45, dub. 2, qui de eadem re latius egit 2. 2, q. 66, a. 3, circa ad 3; et Cano, dict. relect., par. 5; Ledesma, in 4, p. 2, q. 9, art. 1, dub. 3; Navarr. in Summ., c. 6, n. 16, et in c. Consideret, n. 48, de Poen., dist. 8. Possumus autem tractare, aut de distinctione numerica peccatorum quantum ad ipsum actum peccati (sub quo omissionis peccatum comprehendimus), aut de distinctione numerica malitiarum moralium in eodem actu, quæ, si reperiri potest, ex diversis principiis sumenda est. Et ideo prius dicemus de peccatis absolute, postea de malitiis ejusdem actus. Rursus peccatum duplicitate potest committi et multiplicari: primo, per solam voluntatem internam; secundo, per voluntatem prodeuntem in exteriorem actum; per solum autem actum exteriorem sine voluntate committi aut multiplicari non potest, quia peccatum esse non potest nisi sit voluntarium; non potest autem actus exterior esse voluntarius, nec moraliter malus, nisi quatenus ab interiori voluntate moraliter mala procedit; in illis ergo etiam potest esse diversa ratio unitatis, vel diversitatis numericæ, et ideo sigillatim de illis dicemus.

De peccatis mere internis in voluntate.

4. *Peccata non multiplicantur numero in*

eadem persona simul. — Circa peccata mere interna, prout sunt in voluntate, duo videntur certa. Primum est, hæc peccata non multiplicari numero in eadem persona simul et in eodem instanti, vel quia duo accidentia seu actus solo numero distincta non multiplicantur simul in eodem subjecto, nec efficiuntur simul ab eadem potentia, circa idem objectum; vel quia, si potentia tendit simul in plura objecta materialiter distincta, non tendit in illa per modum plurimum, sed per modum unius multitudinis, et ideo uno actu tendit, de quo manebit quæstio infra tractanda, an habeat unam vel plures malitias. Quod si aliquis mordicus contendat, posse voluntatem simul tendere per duos actus numero distinctos in hujusmodi objecta, ut, verbi gratia, habendo simul duo prava desideria fornicandum duabus feminis, respondemus, quidquid sit de illa speculativa quæstione, moraliter non posse ab homine discerni illam distinctionem physicam actuum, et ideo in ordine ad confessionem semper esse de toto illo peccato judicandum, ac si fieret uno actu cum pluribus malitiis, vel una graviori, de quo infra dicemus.

5. *Quandiu voluntas durat in uno actu peccatum, unum tantum peccatum est.* — Secundo est certum, quandiu voluntas durat in illo actu interiori, quo peccatum committit, unum tantum numero peccatum esse. Patet, quia de motu etiam dixit Aristoteles non multiplicari numero, nisi interrupatur, quod multo magis est verum de interiori actu voluntatis, quia non durat per continuam partium successionem, sed per perseverantiam ejusdem indivisibilis actus; quæ duratio seu perseverantia est quædam moralis circumstantia, quæ auget quidem peccatum, non tamen multiplicat illud.

6. *Quenam interruptio multiplicet peccata numero.* — Ex quibus concluditur tertio, hæc peccata posse multiplicari per interruptionem unius, et successivam effectiōnem alterius, et non aliter in eadem persona (prout nunc loquimur) et circa idem objectum. Constat enim hanc multiplicationem posse aliquo modo fieri; non potest autem fieri simul, nec quandiu perseverat idem actus, ut ostensum est; ergo necesse est ut fiat per interruptionem, seu multiplicationem actuum successivam. Est autem circa hanc interruptionem advertendum, regulariter fieri per interpositionem alicujus temporis, in quo cessatur ab actu, saltem in tali specie, et hæc est propriis-

sima interruptio; posset autem intelligi successio actuum solo numero distinctorum immediata, id est, transeundo immediate, verbi gratia, ab uno pravo desiderio in aliud numero distinctum, sine nulla cessatione intermedia per aliquod tempus. Quod quidem potest facile contingere, quando mutantur materialia objecta, ut si nunc desideretur una persona, et immediate post alia; et tunc certissimum censeo illam esse veram multitudinem numericam in confessione explicandam, quoad fieri possit, quia etiam physice et in re existimo illam esse veram distinctionem numericam actuum, et moraliter etiam satis distinguitur, cum et possit experimento cognosci, et multum varietur malitia, ut magis patebit ex sequenti puncto, et in tertio amplius confirmabitur. At vero quando perseverat voluntas circa idem materiale objectum sine interruptione, physice etiam, ac naturaliter vix fieri potest, ut actus interiores numero varientur, multoque certius est talis mutationem non posse morali, vel humano modo percipi; et ideo quandiu voluntas manet continue amando, desiderando, aut se delectando circa eamdem omnino materiam, quamvis videatur plures reflexiones facere, et quasi denuo inchoare actum, unum peccatum est, et ut tale confitendum, quia totum illud fieri potest per novam intensionem ejusdem actus, vel per novam animadversionem intellectus. Sic igitur ad multiplicationem horum peccatorum circa idem materiale objectum necessaria est aliqua successiva multiplicatio actuum cum aliqua temporis interruptione, ac cessatione peccandi in ea specie; et in his videntur convenire Doctores citati et reliqui omnes.

7. *Quanta interruptio requiratur ad multiplicationem numericam.* — *Prima sententia.* — Difficultas vero est, quanta interruptio seu cessatio necessaria sit ad prædictam multiplicationem numericam. In qua sunt sententiae diversæ. Prima est, quamcumque vel minimam cessationem sufficere, sive voluntaria sit, sive ex quacunque distractione naturali, vel somno etiam modici temporis. Ratio est, quia peccatum illud non potest esse unum nisi continuatione aliqua; sed tunc nihil est, in quo illi duo actus continentur ad constituendum unum peccatum; ergo sunt plura. Minor patet, quia ibi non est aliquis actus internus, in quo continentur, quia aliqua intercedit cessatio, ut supponimus; neque etiam continentur in aliquo actu externo, quia agi-

mus de peccatis, quæ interius consummatur, et non prodeunt in actum exteriorem. Nihil ergo superest, in quo illo peccata continentur, et fiant unum; sunt ergo plura in re ipsa; ergo etiam ut plura confitenda sunt, quia, sicut est declaranda in confessione specifica multitudine, ita et numerica; sed omnis distinctio specifica, sive magna, sive parva sit, per se loquendo, aperienda est, quamvis possit ignorantia vel impotentia excusare; idem ergo est in numerica distinctione.

8. *Secunda sententia.* — Secunda sententia est, peccata hæc non multiplicari numero, donec prior voluntas per contrariam voluntatem interrumpatur, et postea ad priorem voluntatem iterum redeatur. Ita sentit Cano supra. Cujus fundamentum est, quia distinctio hæc, ut in confessione aperiatur, debet esse moralis. Nam, sicut dicebamus supra de specifica distinctione, non sufficere physicam sine morali, ita de numerica censendum est propter eamdem rationem. Quandiu autem interruptio non fit per contrariam voluntatem, non est moralis; quia quandiu aliquis habuit voluntatem aliquam, et eam non retractavit, in ea censemur moraliter perseverare; ergo non interrumpit voluntatem, donec habeat contrariam; ergo, quamvis saepius eamdem voluntatem repeat absque prædicta interruptione, eamdem voluntatem censemur moraliter habere, idemque numero peccatum committere, ideoque satisfacit confessioni, si totum illud per modum unius peccati confiteatur. Addit vero Cano, si tempus, quo aliquis perseveravit in illo actu, multum fuerit, debere illud in confessione explicari, fortasse propter majorem gravitatem ejusdem peccati.

9. *Hæc secunda sententia rejicitur.* — Hæc vero sententia, si nihil amplius ei addatur, incredibilis appareat. Nam, quamvis certum sit interruptionem illam per contrariam voluntatem esse sufficientissimam, tamen quod sit necessaria, vel sola sufficiat, verum esse non potest; alias qui nunc habuit pravum consensum circa talen rem, vel personam, et ab illo cessavit sine ulla retractatione, vel contraria voluntate, et post mensem, representato eodem objecto, iterum habuit eundem consensum, non committeret novum peccatum, nec teneretur illam multiplicacionem in confessione explicare; consequens est omnino falsum, et contra communem sensum et usum totius Ecclesiæ, et contra rationem, quia illa peccata sunt omnino distincta coram

Deo, merenturque distinctos gradus pœnae, et, si essent actus boni et meritorii, merentur distinctos gradus gloriæ. Sunt etiam tamen distincta apud homines, tam quoad cognitionem, quia satis patens est eorum distinctio, quam quoad estimationem et judicium de illis ferendum; ac denique nullam inter se habent unionem aut physicam, aut moralem, ut constituent unum peccatum.

10. *Cano reprehenditur.* — Et fundamentum Cani frivolum est. Qui enim aliquid voluit, et illam voluntatem non retractavit, si tamen ab illa et ab omni actione morali ab illa procedente prorsus cessavit, dici quidem poterit manere habitualiter et secundum moralem estimationem in illa voluntate seu in statu peccati, non tamen potest dici moraliter perseverare in actuali peccato; ut autem peccatum sit unum numero, non satis est durare in statu peccati, seu in habituali voluntate, nisi aliquo modo duret actualis peccati commissio. Unde, quod Cano addidit de explicanda duratione temporis propter augmentum peccati, nec recte, nec satis consequenter dictum est; quia, si in toto illo tempore non est repetita prior voluntas, necesse non est durationem temporis explicare, quantumvis magna sit, quia peccatum non augetur ex eo solum quod in habituali statu ejus moraliter perseveratur absque ulla retractatione; solum ergo erit necessarium explicare tale tempus, quando in illo fuerint multiplicatae tales voluntates; ergo oportet eas explicare.

11. *Tertia sententia quæ ex duabus prioribus participat.* — Propter hoc esse potest tercia sententia aliquid sumens ex duabus predictis. Ex prima opinione Cani sumens illud principium, interruptionem hanc debere esse moralem, et non sufficere physicam, in quo discordat a priori sententia. Negari enim non potest, quin actus illi interiores quocunque modo, et quocunque parvo tempore interrupti, et successive eliciti, physicæ sint numero distincti, ut ex Metaphysica constat; unde fit consequens, ut re vera habeant distinctas entitates vel privationes, et consequenter etiam distinctas bonitates vel malitias; imo etiam certum censem, apud Deum habere distincta præmia vel supplicia, quia apud Deum nihil refert quod interruptio sit brevis vel diurna, ad expendendam singulorum actuum malitiam, et novum, et distinctum consensum liberum in illis præstitum. Nihilominus tamen in ordine ad confessionem, in qua judicium humano modo exercetur,

illa interruptio non est moralis, sed physica tantum; et consequenter non sufficiet ad distinctionem numericam in confessione explicandam, quia illa interruptio, quando est nimis brevis et naturalis absque speciali advertentia et voluntate, nec potest humano modo cognosci, aut explicari, nec variat morale judgmentum; ergo per se ad confessionem non pertinet. Item, quia illa est quedam moralis continuatio, quia neque interruptio est moraliter voluntaria, et redditus ad similem actum quasi naturaliter fit sine nova deliberatione. Exemplum est in eo, qui per horam permanet in delectatione morosa circa idem objectum; nunquam enim id fit ita continuè, quin interim cogitatio ad alia rapiatur, licet statim ad eamdem delectationem redeat; difficillimum ergo esset obligare hominem ad explicandam illam varietatem, et non satis esse confiteri totum illud peccatum per modum unius.

12. *In quo dissentiat tertia sententia a prima, et concordet cum secunda.* — In hoc ergo dissentit hæc sententia a prima, convenienter cum secunda in hoc, quod requirit moralem interruptionem; admittit etiam modum illum interruptionis moralis, quem ponit eadem secunda sententia; est enim certissimus, et omnium maximus; non tamen ponit illum solum, in quo ab illa differt, sed præter eum ponit alios duos. Secundus ergo est, quando homo voluntarie cessat ab interiori delectatione vel consensu, et ad alia agenda vel cogitanda voluntarie divertitur; nam tunc interruptio est perfecte voluntaria; ergo est simpliciter moralis, etiamsi per minimum tempus duret. Item quia, cum ex deliberatione cessatum sit ab uno actu peccati, si post modicum tempus iterum voluntas ad idem revertitur, per novam deliberationem actus inchoatur; est ergo peccatum novum et omnino distinctum moraliter. Quare etiam in hoc modo non videtur dubium, quin hæc multitudo peccatorum in confessione aperienda sit, id est, si homo illam percipiat et declarare possit.

13. *Tertius modus interruptionis est,* quando cessatio a priori actu multo tempore duravit, ut, verbi gratia, per horam; nam licet naturali modo, et absque speciali advertentia et libertate inchoata fuerit, ut per somnum, vel per naturalem distractionem, si tamen per longam moram duravit, et postea homo, cum sufficienti deliberatione ad peccandum, similem actum inchoat, novum peccatum physicæ et moraliter distinctum committit,

quia virtus prioris deliberationis saltem propter moram temporis omnino cessavit; ergo posterior actus fit ex nova deliberatione distincta; ergo est etiam moraliter distinctus, quia peccatum non multiplicatur nisi per novum consensum omnino liberum, habitum post transactum et finitum alium actum. Unde non refert quod cessatio a priori actu non fuerit speciali modo voluntaria; satis enim est quod in re ipsa fuerit; nam hoc sufficit ut peccatum prius finitum fuerit omnino, et quod aliud nova voluntate et deliberatione committatur. Et confirmatur, quia illa duo peccata in nulla re uniuntur, aut physice, aut moraliter, ut unam rem componant. Tandem confirmatur, quia alias, qui in pravo consensu vel delectatione morosa somno correptus est, postera die ad similem actum revertitur, non teneretur aliud in confessione explicare, nisi quod talem consensum vel delectationem morosam haberet, nec dies explicando; consequens autem est valde absurdum, et contra usum omnium timoratorum.

14. *Tertia sententia partim probatur, partim rejicitur.* — Atque hæc tertia sententia, quoad hæc tria, quæ affirmat, mihi maxime probatur; quoad id vero quod negat, et in quo dissentit ab opinione Cajetani, difficilis appareat; quia illa doctrina de distinctione numerica peccatorum physica vel morali, nec sufficienter explicari posse videtur, nec fundari. Est enim, quoad hoc, magnum discrimen inter distinctionem specificam et numericam; tunc enim dicuntur peccata differre specie physica, et non morali, quando, licet habeant motus aut entitates specie diversas, non tamen habent malitias morales essentialiter distinctas. In praesenti autem illi actus voluntatis, qui dicuntur physicæ distinguuntur numero propter brevem temporis interruptionem, vere habent malitias morales distinctas numero, quia distinguuntur in subjectis, quibus insunt; insunt autem in actibus numero distinctis; ergo distinguuntur illa peccata numero, non tantum physicæ, sed etiam morali. Probatur consequentia, quia distinguuntur moraliter non est distinguiri brevi, vel longo tempore; sed est distinguiri in ipso esse morali, seu in malitia vel bonitate morali; siue distinctio specifica, ut moralis sit, requirit ut sit in ipsa malitia morali, sive sit magna, sive parva, brevis, aut diurna.

15. *Instantia.* — *Resolvitur.* — Dicitur fortasse distinctionem moralis in praesenti sumi in ordine ad confessionem, ita ut illa pec-

cata, licet in se sint distincta moraliter, id est, quoad conditiones morales, in ordine ad confessionem non dicantur distingui moraliter, quia eorum distinctio nec moraliter potest ab homine explicari, neque etiam percipi, qualia esse dicuntur illa quæ et brevi tempore, et sine morali voluntate interrumpuntur. Sed contra hoc est, quia inde sequitur aliqua peccata esse numero distincta in se et coram Deo quatenus peccata sunt, quæ non sunt numero distincta in ordine ad confessionem. Consequens autem videtur falsum, quia præceptum confessionis obligat ad confitenda ut distincta ea peccata, quæ numero distinguuntur; non potest autem dici obligare hoc modo circa ea peccata quæ distinguuntur numero in ordine ad confessionem; esset enim hic intolerabilis circulus, et petitio principii; ergo obligat ad ea omnia quæ in se numero distinguuntur; non est ergo alia distinctio numero peccatorum secundum se, et alia in ordine ad confessionem.

16. Et confirmatur primo, quia præceptum confessionis non induxit novum modum distinguendi numero peccata, sed supposita distinctione, quam in se habent, obligat ad illam declarandam; quod autem hæc ab homine cognoscatur, vel interdum ignoretur, accidentarium est, et ideo non consideratur in ipsa lege, sed excusari poterit aliquis propter ignorantiam; ipsa tamen lex per se in universum obligat. Et confirmatur secundo, nam ob similem rationem diximus supra, omnia peccata, quæ in esse peccatorum distinguuntur specie, in ordine etiam ad confessionem distingui, eamque distinctionem ex vi legis esse in confessione declarandam in universum, sive illa distinctio sit magna, sive parva, vel cognitu difficultis; quia lex per se obligat, licet homo interdum excusatetur; alioquin etiam possemus distinguere quædam peccata esse specie diversa in ordine ad confessionem, alia vero non, etiamsi in malitia morali vere distinguuntur; quod tamen supra diximus non esse consentaneum doctrinae Conciliorum.

17. *Prima et tertia sententia concilianatur.* — Hæc argumenta videntur mihi convincere, primam sententiam in re veram esse, et ultimam solum posse in modo loquendi ab ea discrepare; nam res intenta eadem esse videtur. Sunt enim quædam peccata interiora ita distincta numero, ut ab homine percipi aut explicari non possint, nisi per modum unius aut diuturnæ moræ, ut exemplo delectationis morosæ supra declaratum est; et de his ve-

rum est, sufficienter explicari in confessione hoc modo. Et in hoc est nonnulla differentia inter distinctionem numericam et specificam peccatorum, quod specifica distinctio solum ex accidenti et ab aliquibus ignoratur; hæc vero numerica distinctio, de qua agimus, per se, et ex quadam intrinseca impotentia omnibus hominibus est ignota, et moraliter explicatu impossibilis; et ideo dicitur juxta tertiam opinionem, præceptum confessionis non obligare illa peccata ut distincta confiteri, ideoque non censeri distincta in ordine ad confessionem. Negare tamen non possumus primæ sententia, quin talia peccata in se sint vere ac proprio numero distincta, etiam in ratione morali, quatenus peccata sunt; habent enim malitias morales distinctas, et per distinctum usum libertatis committuntur, id eoque coram Deo diversis penitentiis punientur. Negari etiam non potest, quin teneatur homo illam multitudinem peccatorum, prout potest, confiteri; nam vel ob hoc maxime tenetur aliquando diuturnitatem in interiori consensu vel delectatione declarare; quia in illa committi solet, humano modo loquendo, hujusmodi multitudine peccatorum, quæ ab homine aliter declarari non potest.

18. *Vera resolutio circa questionem propositam.* — Ac proinde dicere tandem possumus, illa peccata esse distincta numero, quæ cum interruptione fiunt. Item simpliciter teneri hominem confiteri omnem multitudinem numericam peccatorum eo modo quo potest; ita enim loquuntur Concilia et Theologi communiter, idque suadent tam exemplum de distinctione specifica, quam aliæ rationes adductæ. Cum hoc tamen nihilominus stat, ut aliqua multitudine peccatorum in confessione declaretur per modum unius moræ in peccando, quod revera non est confiteri illa per modum unius peccati, sed per modum unius confusæ multitudinis in illa mora inclusæ, quæ neque aliter ab homine fieri solet, neque aliter potest ab homine cognosci aut explicari. Atque in hunc modum intellecta prima sententia vera est, et tertia non est illi contraria, sed est explicatio illius, si prædicto modo accommodetur.

De peccatis quæ prodeunt in actionem exteriorem.

19. Secundo loco dicendum est de peccatis quæ prodeunt in aliquam actionem exteriorum, de quibus unum possumus colligere certum ex dictis, videlicet, quando hæc pec-

cata omnino interrumpuntur, ita ut prius cessetur a toto actu tam externo quam interno, et postea alius similis committatur, tunc multiplicari hæc peccata, propter rationem tactam in superiori puneto, quia tunc nihil manet in quo continuuntur et uniantur. Et quod hoc illa omnia tractari possunt de his peccatis, quæ de mere internis diximus; eademque proportione sunt definienda, et ideo in hoc amplius immorari non est necesse.

20. *An continuitas actus exterioris cum interruptione interioris ad unitatem peccati sufficiat.* — Difficultas vero est an e contrario continuitas actus exterioris etiam cum interruptione interioris sufficiat ad unitatem hujusmodi peccati. Videtur enim non sufficere, quia actus exterior sine interiori non est peccatum, quia neque actus humanus est; ergo continuatio solius actus physici externi, licet sit physica continuatio illius motus, non tamen est continuatio peccati ut sic; ergo illud non satis est ad unitatem peccati. Nihilominus communiter Doctores, præsertim Cajetanus, et Navarrus supra, docent illud peccatum esse unum, quod saltem in exteriori actu continuatur, quamvis voluntas interior cesseret et repetatur, quia jam habent illæ voluntates in quo uniantur, et quia ex interiori et exteriori actu consurgit unus actus humanus compositus quasi ex materia et forma; et ideo ratione unius actus externi, quasi ratione unius materie, illud peccatum unum est. Item, quia, licet formalis voluntas cesseret et interrumpatur, virtualis tamen semper continuatur; virtualis, inquam, et non tantum habitualis, hæc enim non satis est, ut duret actuale peccatum; virtualis autem voluntas influens in actionem externam sufficit, ut vere dicatur homo actualiter peccare, et sufficit consequenter ad continuationem et unitatem ejusdem peccati, quod in exteriori actu consummatur. Atque ita respondetur ad rationem dubitandi, quia quando actus exterior durat, ita ut sufficiat ad unitatem peccati, non durat tantum in ratione physici motus, vel actionis, sed etiam in ratione actus moralis, et consequenter in ratione actualis peccati, ad quod necesse non est ut actu duret formalis voluntas, a qua fuit inchoata illa actio externa, sed sufficit ut duret virtualis. Quandiu autem, vel quomodo virtualis intentione seu voluntas duret, declaravi late in superiori tomo, disp. 13, sect. 3, ubi dixi, durare quandiu actio exterior excitata a tali

* Vide Gabr. in 1, d. 1, q. 1, art. 1, notab. 3; et Bonav. in 2, q. 41, art. 1, q. 3; Scot., q. 1; Richard., art. 1, 2.

tiam illius intentionis et finis ad quem ordinantur. Hoc autem maxime verum habet, quando actiones illae per se et ex objectis suis pravae non sunt, sed solum ex intentione finis propter quem eliguntur, ut sunt in exemplis positis, parareensem, exire domo, etc., quia tunc omnes illae informantur eadem malitia intentionis, et ideo cum illa constituunt unum numero peccatum. Contingit autem aliquando, ut omnes illae actiones, etiamsi dicto modo sint subordinatae, in se pravae sint intrinsece; non quidem malitia specie distincta, tunc enim alia est ratio, ut per se constat; sed intra eamdem speciem, ut sunt, verbi gratia, in hominis imperfectione singula vulnera, seu percussionses, quae ad homicidium consummandum dantur, et in peccato fornicationis tactus impudici, et oscula, quae praecedunt usque ad consumptionem actus.

23. *Difficultas.* — In his ergo est specialis difficultas, nam unusquisque ex his actibus per se factis ex suo objecto esset unum peccatum mortale; quod autem successive fiant, et unus proxime post aliud, vel etiam unus ex morali causalitate et excitatione alterius, non tollit propriam uniuscujusque malitiam, ejusque multiplicationem, juxta numerum talium actuum; erunt ergo plura peccata, eritque tota illa varietas in confessione declaranda. Et confirmatur, nam prout illae actiones externae sibi invicem succedunt, ita necesse est internas voluntates multiplicari, cum eadem immediata successione unius post aliam; quia illae actiones exteriores non fiant, nisi ex motione voluntatis, et sunt objecta materialiter diversa, ideoque requirunt interiores volitiones saltem numero diversas, et unaquaque harum est peccaminosa ex visu proprii objecti, ut supponimus; ergo quot sunt tales voluntates, tot erunt peccata numero distincta. Probatur consequentia, quia supra diximus peccata interna distincta ex diversitate objectorum, etiamsi successive fiant immediate unum post aliud, revera esse plura numero, et ut talia confitenda; ergo idem erit in praesenti. Nam quod illae voluntates prodeant in actus externos, et quod una causet, seu excitet aliam, non tollit veram distinctionem earum et malitiarum quae in ipsis sunt.

24. *Respondetur difficultati.* — Respondetur: quantum ad confessionem spectat, omnes conveniunt non esse necessarium hanc varietatem actionum explicare, ut expressius

docent Navarrus, et Cano supra, quia satis est explicare ultimum actum, nam hoc ipso dicuntur cetera media, vel opera, quae ordinariae cum tali actu conjuncta sunt; nam, si quae circumstantiae per se pravae et extraordinariæ adjungerentur, illae declarandæ essent, saltem propter doctrinam datam de circumstantiis notabiliter aggravantibus.

25. Quod vero spectat ad unitatem vel multitudinem peccatorum in seipsis, certe satis probabiliter dici posset, in re ipsa, et coram Deo tot esse peccata numero distincta, quot sunt interiores actus voluntatis numero distincti habentes intrinsecas et distinctas malitias ex objectis suis, ut ratio facta intendit, quamquam in ordine ad confessionem illa multitudo sufficienter intelligatur comprehensa explicato ultimo actu, ad eum modum quo supra dicebamus de actibus internis parum interruptis. Melius tamen, magisque ad rem moralem dicemus, ex illis omnibus componi unum consummatum peccatum; quia omnes illi actus, seu voluntates ordinantur ad unum opus consummandum, et ex illius intentione procedunt. Nam, ut alias constat ex Metaphysica, unius numerica etiam in actionibus vel qualitatibus, non est semper ejusdem rationis vel aequalis; nam aliquando est ex simplici entitate, aliquando ex collectione plurium cum aliqua artificiosa compositione; ad hunc ergo modum in praesenti omnes illae actiones censentur esse partiales, et componere moraliter unum peccatum, quia omnes ordinantur ad unum consummatum opus; ordinantur, inquam, ordinatio moralis absque opposita interruptione; nam si haec intercedat, aliunde proveniet distinctio vel multiplicatio peccatorum.

26. *Respondetur ad duo incommoda posita in principio difficultatis.* — *Ad primum.* — Atque hinc facile respondetur ad duo incommoda, quae ex hac doctrina inferabantur. Ad primum enim negatur sequela, scilicet duo homicidia vel duas fornicationes esse unum peccatum, etiamsi post unum consummatum, immediate aliud inchoetur; inter haec enim non est illa subordinatio et moralis compositione, quia unum ad aliud non ordinatur, neque est pars illius; unde non habent inter se illam unionem et compositionem, ex qua predicta unitas in aliis consurgit. Et hoc est maxime considerandum in hujusmodi actibus humanis; sunt enim aliqui exteriores actus habentes certos terminos in quibus consummantur, ut est una fornicatio, et ideo ibi con-

summatur unum peccatum; quod si ulterius ad aliud progrediatur, est per accidens, nihilque refert quod in proximo sequenti tempore vel post aliquod tempus fiat; et que enim sunt plura peccata, quia non uniuntur inter se, sicut sunt plures hominum nativitates, etiam si fieri contingat cum immediata successione unius post aliam. Denique, quod attinet ad confessionem, certum est haec non satis explicari nisi per modum plurium, quia in absoluta confessione unius peccati consummati, nullo modo explicatur, vel insinuantur aliud.

27. *Improbatur Navarrus.* — Et ideo non mihi placet quod Navarrus ait de actibus imputidis, qui sequi solent post unam fornicationem consummatam, scilicet, non magis esse necessarium explicare eos in confessione, quam similes actus qui praecedunt, sed satis esse unum peccatum fornicationis simpliciter confiteri; hoc, inquam, non mihi placet, quod actus qui praecedunt, sunt quasi partes copulae consummandae, et ad illam per se ordinantur; addo etiam velut ex natura rei esse, ut antecedant, et ideo et unum peccatum componunt, et explicato consummato actu, in illo intelliguntur; at vero actus subsequentes neque sunt partes prioris actus consummati, neque ex natura rei ex illo sequuntur, ut propterea censeri possint quasi proprietates consequentes, et in illo virtute inclusae, sed revera adjunguntur ex malitia ipsius operantis; et ideo neque sufficienter explicantur confitendo simpliciter unum fornicationis actu, nec revera sunt una et eadem fornicatio cum praecedenti, sed potius sunt nova fornicatio inchoata. Cujus signum manifestum est, quia si illi actus procederent usque ad consummationem secundi actus, unirentur cum illo, et cum eo constituerent unum peccatum; ergo non ita uniuntur cum praecedenti; alioqui etiam illae due fornicationes unirentur inter se, et constituerent unum peccatum; quod omnino falsum est, ut etiam ipse Navarrus fatetur.

28. Unde multo magis displiceret quod idem auctor ait, delectari postea in fornicatione, vel homicidio consummato, vel se de tali actu laudare cum nova complacentia, si fiat quasi in flagranti delicto, et ex ipso fervore peccati, non esse novum peccatum necessario explicandum, quia hoc totum fit sine interruptione, atque adeo per modum unius; hoc, inquam, non placet, quia multitudo et distinctio in his peccatis non est pensanda ex interru-

cessionem unius post alium, quæ per se non sufficit ad unitatem, neque impedit veram distinctionem numericam peccatorum, etiam in confessione declarandam.

30. Addo denique, juxta modum loquendi Philosophorum moralium, primam electionem comparari ad intentionem, et secundam electionem ad primam, et sic deinceps, tanquam actum exteriorem ad interiorem; et ideo qua ratione et proportione censetur durare idem peccatum per successionem et connexionem dictarum actionum externarum, ita etiam per similem connexionem et successionem internarum electionum, in qua, formaliter loquendo, non censetur actus interior succeedere interiori, sed exterior, considerato respectu eorum inter se, quamvis respectu voluntatis omnes sint interiores. Unde obiter colligo, quamvis non sit necessarium explicare hos actus in confessione per modum plurium peccatorum, necessarium tamen esse explicare illum actum ut consummatum in suo ordine; sicut non satis est confiteri internum actum sine exteriori, nec tactus impudicos confuse, si fornicatio fuit consummata; itaque non satis erit dicere, desideravi occidere hominem, sed oportet dicere decrevi et deliberavi, et de mediis ad id perficiendum mecum statui; sic enim, et non aliter sufficienter explicatur illud peccatum.

31. *Dubium contra superius resoluta.* — Sed adhuc superest objectio contra præcipuum decisionem hujus puncti; nam ex ea sequitur, peccatum non restituendi, etiamsi per annum duret, et in eo saepius repetantur, et multiplicentur voluntates non restituendi, semper esse idem numero peccatum, quod est plane absurdum. Sequela patet, quia, illud peccatum semper continuatur in illa exteriori omissione debitæ restitutionis; nam peccatum externum in hac specie in illa omissione externa positum est; ergo dum illa continuatur, continuatur etiam peccatum; ergo, sicut peccatum commissionis est unum, quandiu actio exterior continue durat, ita peccatum omissionis erit unum; quandiu omissione exterior continuatur.

32. *Respondet Navarrus cum Gabriele.* — *Responsio Navarri reprobatur et dubio satisficit.* — Ad hanc objectionem Navarrus supra totum hoc concedere videtur cum Gabr. in 4, d. 15, q. 2. Ex qua sententia, ita generatim intellecta, sequitur satisfacere integrati confessionis, qui dixerit se accepisse rem alien-

nam et non restituisse; imo, juxta sententiam Navarri, nec dilationem temporis, etiamsi nimia sit, confiteri necessarium erit, quia necesse non est circumstantias aggravantes confiteri; illa vero ad summum esse potest circumstantia aggravans. Sed hæc sententia vera non est. Et ideo respondetur ad objectionem negando sequelam; omissione enim exterior, cum solum consistat in carentia actionis, non pendet ex actuali influxu voluntatis, ita ut hic et nunc procedat ex actu voluntatis, formaliter aut virtualiter durante; sed potest manere per modum habitus seu habitualis effectus relictus ex præcedenti voluntate, quod non satis est, ut continuetur actualce peccatum, et ideo etiam non sufficit ad unitatem peccati. Sicut enim supra dicebamus, durationem in statu alicujus peccati, quatenus manet tantum habitualiter, non satis esse ad unitatem peccati actualis, si aliqui actus sufficienter interrumpantur et multiplicentur, ita omissione actionis seu restitutionis debitæ, quæ durat solum per modum habitus, non sufficit ad unitatem peccati, si actus sufficienter interrumpantur et multiplicentur. Quare, ut peccatum actualce continuari dicatur, non satis est quod duret effectus ejus, imo nec etiam sufficit ut duret aliqua actio, nisi illa sit actualiter libera ac voluntaria. Patet id communi exemplo de illo qui dedit venenum alteri, ad interficiendum illum; non enim actu peccat quandiu venenum actu operatur, nam interim potest omnino cessare a tali voluntate, imo et veram poenitentiam talis peccati agere. Non ergo satis est quod effectus denominetur voluntarius, quia ex libera voluntate processit, sed oportet ut ex libera voluntate procedat. Unde quoad hoc eadem fere proportionalis ratio est de actione et de omissione. Solum est aliquale discriben, quod quia omissione per se non requirit positivum influxum, facilius durat sine ullo actu vel attentione interiori; interdum vero potest etiam actus exterior continuari cum tanta distractione et inadvertentia naturali, ut actus revera jam hic et nunc non fiat libere et humano modo; et tunc etiam illud satis non erit ad continuitatem vel unitatem peccati.

33. Quocirca peccatum non restituendi vel detinendi rem alienam per aliquod tempus, potest intra illud multiplicari duobus modis: primo per interruptionem et iterationem internarum voluntatum non restituendi. Potest enim hæc voluntas interrupi om-

nibus modis supra positis circa interruptiōnem cuiuscunq; voluntatis peccaminosæ, et dum homo actu cessat a voluntate detinendi rem alienam, sive per somnum, sive per distractionem, aut occupationem circa alia, sive per contrarium propositum restituendi, cessat tunc ab actuali peccato; unde, cum postea, occurrente memoria restitutionis, repetit voluntatem non restituendi, peccatum multiplicat. Secundo multiplicatur hoc peccatum per externum usum rei restitutioni obnoxiae, repugnantem restitutioni seu dominio alterius; unde, quoties isti actus multiplicantur, etiam multiplicantur peccata. Tertius etiam modus addi solet, scilicet, quando per aliquod tempus cessat debitum restituendi, vel intercedit excusatio sufficiens, et postea iterum urget obligatio; nam quot erunt huiusmodi vicissitudines, tot ut minimum erunt peccata, si temporibus debitis omittatur restitutionis, quia pro illis temporibus, pro quibus suspenditur vel excusat obligatio, homo non peccat actualiter, etiamsi tunc non restituat. Sed in hoc etiam casu necessarium est ut voluntas non restituendi tempore debito multiplicetur. Atque hinc fit ut in confessione hujus omissionis necessarium sit hanc varietatem vel multiplicationem, si intercesserit, explicare, ut recte Cajetanus, Sotus et alii docuerunt, quia hic habet locum generale præceptum confitendi numerum peccatorum, et nulla est ratio excusationis, nisi quæ potest provenire ex obliuione, vel alia simili impotentia, quæ in aliis etiam peccatis intervenire potest, et tunc servandæ sunt regulæ statim tradendæ.

De distinctione numerica malitiarum moralium in eodem actu.

34. *Sententia Navarri et aliorum.* — Tertio dicendum est de distinctione numerica malitiarum in eodem peccato, seu in eodem actu; hanc enim posse aliquando inveniri docet Navarrus supra; et alii qui negant circumstantias aggravantes esse confitendas, coguntur hoc dicere, quia negare non audent, quin, si quispiam velit uno actu interficere tres homines, teneatur illum numerum hominum in confessione declarare; cum ergo rationem reddere non possint ex tanta gravitate peccati, aiunt habere actum illum ab aliis tribus objectis materialibus tres malitias morales numero distinctas, et ideo declarandas esse in confessione, quia ad finem confessionis, formalis distinctio malitiarum, potius quam